

เอกสมิ์ หิ สมเย เทว อคคสาวกา ปญจสเท ปญจสเท อตฺตโน ปริวารเ อาทาย สตุถาริ อาปุจฺจิตฺวา เชตวนโต ราชคหิ อคมฺสฺ ๑

ดังจะกล่าวโดยพิสดาร ในสมัย หนึ่ง อ.พระอัครสาวก ท. สอง พาเอาแล้ว ซึ่งบริวาร ท. ของตน ผู้มีร้อยห้าเป็นประมาณ ผู้มีร้อยห้าเป็นประมาณ ทูลลาแล้ว ซึ่งพระคาสตา ได้ไปแล้ว ถูพระนครชื่อว่าราชคฤห์ จากพระวิหารชื่อว่าเชตวัน ๑

ราชคหาลิโน เทวปิ ตโยปิ พหุปิ เอกโต หุตฺวา อาคนฺตุกทานิ อหฺสฺ ๑

(อ.ชน ท.) ผู้อยู่ในพระนครชื่อว่าราชคฤห์โดยปกติ สองบ้าง สามบ้าง มากบ้าง เป็น โดยความเป็นอันเดียวกัน ได้ถวาย แล้ว ซึ่งทานเพื่อภิกษุผู้จรมมา ๑

อถกทิวสํ อายสฺมา สารีปุตฺโต อนุโมทนํ กโรนฺโต “อุปาสกา เอโก สยํ ทานํ เทติ, ปรี น สมาทเปติ; โส นิพพตฺตนิพพตฺตญฺจาเน โภคสมฺปทํ ลภติ, โน ปริวารสมฺปทํ, เอโก ปรี สมาทเปติ, สยํ น เทติ; นิพพตฺตนิพพตฺตญฺจาเน ปริวารสมฺปทํ ลภติ, โน โภคสมฺปทํ, เอโก สยํปิ น เทติ, ปรีปิ น สมาทเปติ; โส นิพพตฺตนิพพตฺตญฺจาเน กญฺชิกมตฺตปิ กุจฺฉิปุรํ น ลภติ, อนาถํ โหติ นิปฺปจฺจโย, เอโก สยํปิ เทติ, ปรีปิ สมาทเปติ; โส นิพพตฺตนิพพตฺตญฺจาเน อตฺตภาวสเทปิ อตฺตภาวสทฺสเลปิ อตฺตภาวสทฺสเลปิ โภคสมฺปทญฺเจว ปริวารสมฺปทญฺจ ลภตฺติติ เอวํ ธมฺมํ เทเสสิ ๑

ครั้งนั้น ในวันหนึ่ง อ.พระสารีบุตร ผู้มีอายุ เมื่อกระทำ ซึ่งการอนุโมทนา แสดงแล้ว ซึ่งธรรม อย่างนี้ ว่า “ดูก่อนอุบาลก และอุบาลิกา ท. (อ.บุคคล) คนหนึ่ง ย่อมถวาย ซึ่งทาน เอง, ย่อมไม่ชักชวน (ซึ่งบุคคล) อื่น, (อ.บุคคล) นั้น ย่อมได้ ซึ่ง ความถึงพร้อมแห่งโภคะ, ย่อมไม่ได้ ซึ่งความถึงพร้อมแห่งบริวาร ในที่ (แห่งตน) ทั้งบังเกิดแล้วทั้งบังเกิดแล้ว, (อ. บุคคล) คนหนึ่ง ย่อมชักชวน (ซึ่งบุคคล) อื่น, ย่อมไม่ถวาย เอง, (อ.บุคคลนั้น) ย่อมได้ ซึ่งความถึงพร้อมแห่งบริวาร, ย่อมไม่ได้ ซึ่งความถึงพร้อมแห่งโภคะ ในที่ (แห่งตน) ทั้งบังเกิดแล้วทั้งบังเกิดแล้ว, (อ.บุคคล) คนหนึ่ง ย่อมไม่ถวาย แม่ เอง, ย่อมไม่ชักชวน (ซึ่งบุคคล) แม่อื่น, (อ.บุคคล) นั้น ย่อมไม่ได้ (ซึ่งอาหาร) อันยังท้องให้เต็ม แม้สักว่าข้าวปลายเกรียน , เป็นผู้มีที่พึ่งหาไม่ได้ เป็นผู้มีปัจจัยออกแล้ว ย่อมเป็น ในที่ (แห่งตน) ทั้งบังเกิดแล้วทั้งบังเกิดแล้ว, (อ.บุคคล) คนหนึ่ง ย่อมถวาย แม่เอง, ย่อมชักชวน (ซึ่งบุคคล) แม่อื่น, (อ.บุคคล) นั้น ย่อมได้ ซึ่งความถึงพร้อมแห่งโภคะด้วยนันทียาว ซึ่ง ความถึงพร้อมแห่งบริวารด้วย ในร้อยแห่งอัตภาพบ้าง ในพันแห่งอัตภาพบ้าง ในแสนแห่งอัตภาพบ้าง ในที่ (แห่งตน) ทั้ง บังเกิดแล้วทั้งบังเกิดแล้ว” ดังนี้ ๑

ตเมโก ปณฺชิตฺตปริโส สุตฺวา “อจฺฉริยา วต โภ ฌมฺมเทสนา, สุขการณํ กถิตํ; มยา อิมาสํ ทฺวินฺนํ สมฺปตฺตินํ นิปฺ ปาทนกมฺมํ กาทํ วฏฺฏตฺติ จินฺตเตตฺวา “ ภนฺเต เสว มยํ ภิภฺชํ คณฺหาติ เถรํ นิมนฺเตสิ ๑

อ.บุรุษผู้เป็นบัณฑิต คนหนึ่ง พังแล้ว (ซึ่งธรรม) นั้น คิดแล้ว ว่า “ดูก่อนท่านผู้เจริญ อ.พระธรรมเทศนา เป็นเทศนาน่า อัครจรรย์หนอ (ย่อมเป็น), อ.เหตุแห่งความสุข (อันพระเถระ) กล่าวแล้ว, อ.อันอันเรา กระทำ ซึ่งกรรมอันเป็นเหตุยัง สมบัติท. สอง เหล่านี้ ให้สำเร็จ ย่อมควร” ดังนี้ นิมนต์แล้ว ซึ่งพระเถระ (ด้วยคำ) ว่า “ข้าแต่ท่านผู้เจริญ (อ.ท่าน) ขอจง รับ ซึ่งภิกษา ของกระผม ในวันพรุ่ง” ดังนี้ ๑

“กิตตเกหิ เต ภิกขุหิ อตฺถิ อูปาสกาติ ฯ”

(อ.พระเถระ ถามแล้ว) ว่า “ดูก่อนอุบาสก อ.ความต้องการ ด้วยภิกษุ ท. ผู้มีประมาณเท่าไร (มีอยู่) แก่ท่าน” ดังนี้ ฯ

“กิตตกา ปน โว ภนฺเต ปริวาราติ ฯ”

(อ.อุบาสก ถามแล้ว) ว่า “ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ก็ อ.ปริวาร ท. ของท่าน เป็นผู้มีประมาณเท่าไร (ย่อมเป็น)” ดังนี้ ฯ

“สทฺธสมตฺตา อูปาสกาติ ฯ”

(อ.พระเถระ กล่าวแล้ว) ว่า “ดูก่อนอุบาสก (อ.ปริวาร ท. ของเรา) เป็นผู้มีพັນเป็นประมาณ (ย่อมเป็น)” ดังนี้ ฯ

“สพฺเพหิ สทุธิเยว ภิกฺขํ คณฺหถ ภนฺเตติ ฯ”

(อ.อุบาสก กล่าวแล้ว) ว่า “ข้าแต่ท่านผู้เจริญ (อ.ท่าน) กับ (ด้วยภิกษุ ท.) ทั้งปวงนั้นเที่ยว ขอจรงับ ซึ่งภิกษา” ดังนี้ ฯ

เถโร อธิวาเสสิ ฯ

อ.พระเถระ (ยังคำนินมน์) ให้อยู่ทับแล้ว ฯ

อุปาสโก (P71) นครวิธีย์ จรฺนฺโต “อมฺมตฺตาตา มยา ภิกฺขุสทฺธสฺส นิมนฺติตํ, ตุมฺहे กิตฺตกาณํ ภิกฺขุณํ ภิกฺขํ ทาตุํ สกฺขิสฺสธ, ตุมฺहे กิตฺตกาณฺหติ สฺมาทเปติ ฯ”

อ.อุบาสก เทียวไปอยู่ ในถนนในเมือง ย่อมชักชวน ว่า “ข้าแต่แม่และพ่อ ท. อ.พันแห่งภิกษุ อันข้าพเจ้า นิมนต์แล้ว, อ. ท่าน ท. จักอาจ เพื่ออันถวาย ซึ่งภิกษา แก่ภิกษุ ท. ผู้มีประมาณเท่าไร, อ.ท่าน ท. (จักอาจ เพื่ออันถวาย ซึ่งภิกษา แก่ภิกษุ ท.) ผู้มีประมาณเท่าไร” ดังนี้ ฯ

มฺหุสฺสา อตฺตโน อตฺตโน ปโชนฺณินยาเมณ “มยํ ทสฺสนํ ทสฺสาม, มยํ วิสฺตฺติยา, มยํ สทฺธสฺสาติ อาหุสฺสุ ฯ”

อ.มนุษย์ ท. กล่าวแล้ว ว่า “อ.ข้าพเจ้า ท. จักถวาย (แก่ภิกษุ ท.) สิบ, อ.ข้าพเจ้า ท. (จักถวาย) (แก่ภิกษุ ท.) ยี่สิบ, อ. ข้าพเจ้า ท. (จักถวาย) แก่ร้อย (แห่งภิกษุ ท.)” ดังนี้ โดยกำหนดแห่งภิกษุผู้เพียงพอ แก่ตน แก่ตน ฯ

อุปาสโก “เตนฺหิ เอกสฺมี จาเน สฺมาคมํ กตฺวา เอกโตว ปจิสฺสาม, สพฺเพ เตลตฺติลตฺตฺนุสฺสปปิผาณิตาทีนํ สฺมาหฺรธาติ เอกสฺมี จาเน สฺมาหฺราเปสิ ฯ”

อ.อุบาสก (กล่าวแล้ว) ว่า “ถ้าอย่างนั้น (อ.เรา ท.) กระทำแล้ว ซึ่งการมาพร้อมกัน ในที่ แห่งหนึ่ง จักหุงต้ม โดยความเป็นอันเดียวกันเที่ยว, (อ.ท่าน ท.) ทั้งปวง จงนำมาพร้อม (ซึ่งวัตถุ ท.) มีน้ำมันและงาและข้าวสารและเนยใสและน้ำอ้อยเป็นต้น” ดังนี้ (ยังมนุษย์ ท.) ให้นำมาพร้อมแล้ว ในที่ แห่งหนึ่ง ฯ

อถสฺส เอโก ภูมฺมปิโก สทฺธสทฺธสคฺชนกํ คณฺธารกาสาวตฺถํ ทตฺวา “สเจ เต ทาณวฺภูมฺมํ นนฺนปโหติ, อิหํ วิสฺสชฺเชตฺวา, ยทฺถนํ, ตํ ปฺปูเรยยาสิ; สเจ ปโหติ, ยสฺส อิจฺฉสิ; ตสฺส ภิกฺขุโน ททฺเหยยาสีติ อาห ฯ”

ครั้งนั้น อ.กุฎุมพี คนหนึ่ง ให้แล้ว ซึ่งผ้าอันบุคคลย้อมแล้วด้วยน้ำฝาดอันบุคคลนำมาแล้วจากแวนแคว้นชื่อว่าคันธาระ อันมีเส้นหนึ่งเป็นราคา (แก่อุบาสก) นั้น กล่าวแล้ว ว่า “ถ้าว่า (อ.วัตถุ) อันเป็นไปในทาน ของท่าน ย่อมไม่เพียงพอไซ้, (อ.ท่าน) สละแล้ว (ซึ่งผ้าอันบุคคลย้อมแล้วด้วยน้ำฝาด) นี้ ยัง - (อ.วัตถุ) ไต เป็นของพร่อง (ย่อมเป็น), - (วัตถุ) นั้น พึง ให้เต็ม, ถ้าว่า (อ.วัตถุอันเป็นไปในทาน) ย่อมเพียงพอไซ้, (อ.ท่าน) ย่อมปรารธนา (เพื่ออันถวาย) (แก่ภิกษุ) รูปใด, (อ. ท่าน) พึงถวาย แก่ภิกษุ รูปนั้น” ดังนี้ ฯ

ตทา ตสฺส สพฺพํ ทานวณฺณํ ปโหฺสิ, กิณฺจิ อุณฺหนาม นาโหฺสิ ฯ

ในกาลนั้น (อ.วัตถุ) อันเป็นไปในทาน ทั้งปวง (ของอุบาสก) นั้น เพียงพอแล้ว, (อ.วัตถุ) อะไร ๆ ชื่อว่า เป็นของพร่อง ไม่ได้มีแล้ว ฯ

โส มนุสฺสํ ปุจฺฉิ “อิทํ อนคฺฆกาสาวันฺเณน กุฎุมฺปิเณน เอวันฺนํ นาม วตฺวา ทินฺนํ, ทานวณฺณํ อติเรกํ ชาตํ, กสฺสิทํ เทมาติ ฯ

(อ.อุบาสก) นั้น ถามแล้ว ซึ่งมนุษย์ ท. ว่า “อ.ผ้าอันบุคคลย้อมแล้วด้วยน้ำฝาดอันมีค่าหาได้ ผืนนี้ อันกุฎุมพี คนหนึ่ง กล่าวแล้ว ชื่ออย่างนี้ ให้แล้ว, (อ.วัตถุ) อันเป็นไปในทาน เป็นของเกินกว่าหนึ่ง เกิดแล้ว, (อ.เรา ท.) จะถวาย (ซึ่งผ้าอัน บุคคลย้อมแล้วด้วยน้ำฝาดอันมีค่าหาได้) ผืนนี้ แก่ใคร” ดังนี้ ฯ

เอกจฺเจ “สํวริปฺปุตฺตตฺเตรสาธาติ อาหํสุ ฯ

(อ.มนุษย์ ท.) บางพวก กล่าวแล้ว ว่า “(อ.เรา ท. จะถวาย ซึ่งผ้าอันบุคคลย้อมแล้วด้วยน้ำฝาดผืนนี้) แก่พระเถระชื่อว่า สํวริบุตร” ดังนี้ ฯ

เอกจฺเจ “เถโร สสฺสปริปากสมเย อาคนฺตวา คมนสิโล; เทวทตฺโต อมฺหากํ มงฺคลามงฺคเลสุ สหาโย อุทกมณฺโณ วิย นิจฺจํ ปติฏฺฐิโต, ตสฺส ตํ เทมาติ อาหํสุ ฯ

(อ.มนุษย์ ท.) บางพวก กล่าวแล้ว ว่า “อ.พระเถระ เป็นผู้มีการมาในสมัยเป็นที่เฝ้ารอบแห่งข้าวกล้าแล้วจึงไปเป็นปกติ (ย่อมเป็น), อ.พระเทวทัต เป็นสหาย ในกาลอันเป็นมงคลและกาลอันเป็นอวมงคล ท. ของเรา ท. (เป็น) ตั้งอยู่เฉพาะแล้ว เนื่องนิตย ราวกะ อ.หม้อแห่งน้ำ, (อ.เรา ท.) จะถวาย (ซึ่งผ้าอันบุคคลย้อมแล้วด้วยน้ำฝาดอันมีค่าหาได้) ผืนนั้น (แก่ พระเทวทัต) นั้น” ดังนี้ ฯ

สมฺพหุสฺสํ กายปิ “เทวทตฺตสฺส ทาทพฺพนฺติ วตฺตาโร พหุตรา อหํสุ ฯ

แม้ครั้งนั้นเมื่ออาจเป็นเครื่องกล่าว เป็นวาจามากพร้อม (มีอยู่), (อ.มนุษย์ ท.) ผู้กล่าว ว่า “(อ.ผ้าอันบุคคลย้อมแล้วด้วยน้ำ ฝาดอันมีค่าหาได้ผืนนี้) (อันเรา ท.) พึงถวาย แก่พระเทวทัต” ดังนี้ เป็นผู้มากกว่า ได้เป็นแล้ว ฯ

อถ นํ เทวทตฺตสฺส อหํสุ ฯ

ครั้งนั้น (อ.มนุษย์ ท.) ได้ถวายแล้ว (ซึ่งผ้าอันบุคคลย้อมแล้วด้วยน้ำฝาด) ผืนนั้น แก่พระเทวทัต ฯ

โส ต่ ฉินทิตวา สิพพิตวา รชิตวา นิวาเสตวา ปารูปิตวา วิจรติ ฯ

(อ.พระเทวทัต) นั้น ตัดแล้ว (ซึ่งผ้าอันบุคคลย่อมแล้วด้วยน้ำฝาดอันมีค่าหามิได้) ผืนนั้น เย็บแล้ว ย้อมแล้ว นุ่งแล้ว ห่มแล้ว ย่อมเที่ยวไป ฯ

มนุสฺสา ต่ ทิสฺวา “นยิทํ เทวทตฺตสฺส อนฺนจฺจนิกิํ; สารีปฺตตฺตเถรสฺส อนฺนจฺจนิกิํ; เทวทตฺโต อตฺตโน อนฺนจฺจนิกิํ นิวาเสตวา ปารูปิตวา วิจรติตี วทิสฺสุ ฯ

อ.มนุษย์ ท. เห็นแล้ว (ซึ่งพระเทวทัต) นั้น กล่าวแล้วว่า “(อ.ผ้าอันบุคคลย่อมแล้วด้วยน้ำฝาดอันมีค่าหามิได้) ผืนนี้ เป็นผ้าสมควร แก่พระเทวทัต (ย่อมเป็น) หามิได้, (อ.ผ้าอันบุคคลย่อมแล้วด้วยน้ำฝาดอันมีค่าหามิได้ผืนนี้) เป็นผ้าสมควร แก่พระเถระชื่อว่าสารีบุตร (ย่อมเป็น), อ.พระเทวทัต นุ่งแล้ว ห่มแล้ว (ซึ่งผ้าอันบุคคลย่อมแล้วด้วยน้ำฝาดอันมีค่าหามิได้) อันไม่สมควร แก่ตน ย่อมเที่ยวไป” ดังนี้ ฯ

อเถโก ทิสาวลิกโก ภิกฺขุ ราชคฺหา สวตฺถิ คณฺตวา สตฺถารํ (P72) วนฺทิตวา กตปฏฺิสนฺถาโร สตฺถารา ทฺวินฺนํ อคฺคสาวกานํ ฬาสฺวiharํ ปุจฺฉิตฺวา อาทิตฺวา ปฏฺุจาย สพฺพํ ตํ ปวตฺติ อาโรเจสิ ฯ

ครั้งนั้น อ.ภิกษุ ผู้อยู่ในทิศโดยปกติ รูปหนึ่ง ไปแล้ว สู่พระนครชื่อว่าสวตถิ จากพระนครชื่อว่าราชคฤห์ ถวายบังคมแล้ว ซึ่งพระศาสดา ผู้มีปฏิสันถาร (อันพระศาสดา) ทรงกระทำแล้ว ผู้อันพระศาสดาตรัสถามแล้ว ซึ่งการอยู่สำราญ แห่งพระอัครสาวก ท. สอง กราบพูลแล้ว ซึ่งเรื่องอันเป็นไปทั่ว นั้น ทั้งปวง จำเดิม แต่ต้น ฯ

สตุถา “น โข ภิกฺขุ อิทาเนว โส อตฺตโน อนฺนจฺจนิกิํ วตฺถํ ชาเรติ, ปุพฺเพปิ ชาเรสิเยวติ วตฺวา อตีตํ อาหาริ;

อ.พระศาสดา ตรัสแล้ว ว่า “ดูก่อนภิกษุ (อ.เทวทัต) นั้น ย่อมทรงไว้ ซึ่งผ้า อันไม่สมควร แก่ตน ในกาลนี้นั้นเที่ยว หา มิได้แล, (อ.เทวทัตนั้น) ทรงไว้แล้วนั้นเที่ยว (ซึ่งผ้า อันไม่สมควร แก่ตน) แม้ในกาลก่อน ดังนี้ ทรงนำมาแล้ว ซึ่งเรื่องอันเป็นไปล่วงแล้ว ว่า :-